

**De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en
zeegaten, 2¹)**

door

C. O. VAN REGTEREN, A. BLOKLANDER EN
L. P. POUDEROYEN

Familie TURRITELLIDAE

†47. *Mesalia turbinoides* (Deshayes, 1864)

Plaat 5

H 20, B 9. Tophoek groter dan bij *Turritella*; omgangen bol, met ± 5 spiraalrichels op omgangen van winding. I: Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. III: Westerschelde. Lut.

†48. *Turritella (Haustator) solanderi* Mayer Eymar, 1877

Plaat 5

H 56, B 11. Zeer slank; sutuur diep; omgangen glad of met ± 3 fijne spiraalricheltjes. Alleen fragmenten spoelen aan. I: Scheveningen, Oostvoorne, Zeeland. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Lut.

†49. *Turritella (Haustator) imbricataria* Lamarck, 1804

Plaat 5

H 90, B 12. Omgangen vrij plat, hun grootste breedte vlak boven onderste sutuur, vandaar regelmatig toelopend naar bovenste sutuur, met ± 6 gelijke spiraalrichels. I: ? Walcheren, ? Zeeuwsch-Vlaanderen²). Lut.

†50. *Turritella (Haustator) cf. suttonensis* Beets, 1946

Plaat 5

T. planispira Wood, 1848 (non Nyst).

H 43, B 14. Stevig; omgangen vrij plat, met ± 6 ongeveer gelijk ontwikkelde spiraalrichels. III: Westerschelde. Ouderdom?

51. *Turritella (Haustator) triplicata* (Brocchi, 1814)

Plaat 5

? *T. vermicularis* (Brocchi, 1814); *T. incrassata* J. Sowerby, 1814; ? *T. biplicata* Bronn, 1831; *T. erihensis* Harmer, 1918; *T. subangulata* Harmer, 1918 (non Brocchi); *T. vanderfeeni* Brakman, 1937.

Een zeer variabele soort. Omgangen met fijne spiraallijntjes en 3 (soms 4) min of meer ontwikkelde spiraalrichels; tophoek iets groter en omgangen minder bol dan bij no. 52. Er zijn 5 vormen afgebeeld, waartussen men allerlei overgangen vindt. Plioc, O-Plist.

¹) No. 1, zie: Basteria, vol. 18, p. 54 (1954).

²) Wij hebben van deze soort geen enkel met zekerheid gedetermineerd Nederlands exemplaar gezien.

a. forma *triplicata* (Brocchi, 1814) (? *vermicularis* (Brocchi); *incrassata* S. V. Wood, 1848, non J. Sowerby). H 70, B 20. Drie geprononceerde spiraalrichels op laatste omgangen, soms een zwakkere vierde. I: Terschelling,? Scheveningen, Schouwen, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde.

b. forma *pseudosubangulata* Pouderoyen nov. f. ¹⁾ (*subangulata* Harmer, non Brocchi) H 45, B 15. Stevig; omgangen gekield doordat middelste spiraalrichel sterk ontwikkeld is; bovenste spiraalrichel bijna of geheel ontbrekend, onderste sterk gereduceerd. I: Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde.

c. forma *ertbensis* Harmer, 1918. H 70, B 18. Stevig; bovenste spiraalrichel gereduceerd; omgangen van boven iets concaaf, van onder uitspringend. I: Schouwen, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde.

d. forma *obsoleta* Bucquoy, Dautzenberg & Dollfus, 1884 (? *incrassata* J. Sowerby; ? *biplicata* Bronn; *vanderfeeni* var. *slabberi* Brakman, 1937). H 41, B 12. Dunschaliger dan a-c; omgangen iets concaaf van boven, van onder iets uitspringend met 2 vlakke spiraalrichels: op het midden en vlak boven de sutuur, deze laatste richel is soms verdubbeld. I: Walcheren. II: de Kaloot. III: Westerschelde.

e. forma *vanderfeeni* Brakman, 1937. H 40, B 12. Dunschaliger; omgangen vrijwel vlak; middelste spiraalrichel hoogstens als een zeer zwakke kiel zichtbaar. II: de Kaloot. III: Westerschelde.

†52a. *Turritella* (*Turritella*) *tricarinata tricarinata* (Brocchi, 1814)
Plaat 5

H 35, B 10. Slanker en met bollere omgangen dan no. 51; 3 spiraalrichels, sterker ontwikkeld dan bij no. 52b. Soms middelste spiraalrichel sterker ontwikkeld dan beide andere; deze vorm kan moeilijk van no. 51b te onderscheiden zijn. I: Schouwen, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, Poed.

52b *Turritella* (*Turritella*) *tricarinata communis* Risso, 1826

Plaat 5

T. communis Risso.

Zie: Van Benthem Jutting, 1933, Fauna van Nederland, afl. 7, p. 105.

Jongpliocene exemplaren van deze ondersoort kunnen langs onze gehele kust aanspoelen.

Familie ARCHITECTONICIDAE (Solariidae)

†53. *Architectonica* spec.

Solarium spec.

H 3½, B 1½. Knoopvormig; een platte kegel met zeer wijde navel. De conservatietoestand der tot dusver gevonden exemplaren laat een

¹⁾ Type: Harmer, 1918, Plioc. Moll. Gr. Britain, vol. 1. pl. 42 fig. 15.

nadere determinatie niet toe. I: Walcheren. II: de Kaloot. Ouderdom?

Familie VERMETIDAE

†54. *Vermetus (Vermetus) intortus* (Lamarck, 1818)

Plaat 6

Doorsnede van de buisvormige schelp tot ongeveer 4 mm; buis met onregelmatige lengte- en dwarssculptuur, indien gewonden zwak hoekig. Jonge exemplaren of topfragmenten waarschijnlijk wel eens voor *V. (V.) glomeratus* (Linnaeus, 1758) aangezien, van welke soort wij echter geen Nederlandse exemplaren kennen. I: Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, Poed.

55. *Vermetus (Bivonia) triqueter* Bivona, 1832

Plaat 6

Doorsnede buisvormige schelp \pm 6 mm; buis min of meer kantig, met overlangse kiel en onregelmatige dwarssculptuur. II: ? de Kaloot¹⁾. Poed.

Familie CAECIDAE

†56. *Caecum mammillatum* S. V. Wood, 1848

Plaat 6

L 2, doorsnede $\frac{2}{3}$. Buisvormig; licht gebogen; glad; winding alleen bij jonge exemplaren; bij volwassen exemplaren achtereinde afgesloten door een schotje met een uitstekende punt. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, Poed.

57. *Caecum glabrum* (Montagu, 1803)

Plaat 6

L 2, doorsnede $\frac{1}{3}$. Als no. 56, maar slanker en achtereinde afgesloten door een bol schotje. I: Schouwen. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, Plist.

58. *Caecum imperforatum* (Kanmacher, 1798)

Plaat 6

C. trachea (Montagu, 1803)

L $2\frac{1}{2}$, doorsnede $\frac{3}{5}$. Als nos. 56, 57, maar met fijne ringvormige groeven om de schelp; schotje met afgeknotte punt. II: Ritthem. Scald.

Familie POTAMIDIDAE

†59. *Potamides tricinctus* (Brocchi, 1814)

Plaat 6

¹⁾ Het enige als zodanig in de literatuur uit ons land bekende exemplaar ging verloren. Wij konden daardoor de determinatie niet controleren.

H 44, B 14; H 35, B 12. Omgangen met 3 spiraalrichels doorsneden door radiale ribben, op de snijpunten knobbeltjes. Een kleine, dunschalige vorm met platte omgangen wordt wel als var. *icenica* Harmer, 1918, onderscheiden. I: Scheveningen, Kijkduin, Terheijden, Zeeland. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, O-Plist.

Familie CERITHIIDAE

†60. *Bittium robustum* Harmer, 1918

Plaat 6

H 10, B 3. Relatief breder en steviger dan no. 61; sculptuur veel grover. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, Poed.

61. *Bittium reticulatum* (Da Costa, 1778)

Plaat 6

H 12, B 3½. Geen siphonaalkanaal, wel een sinus in de mond-rand; fijner van bouw en slanker dan no. 60; omgangen met 4 spiraalrichels doorsneden door radiale ribben, op de snijpunten knobbeltjes; hier en daar een oude verdikte mondrand (varix). De var. *scabra* (Olivi, 1792) (= *trinodosa* A. Bell, 1898) (61a) heeft slechts 3 spiraalrichels. I: Waddeneilanden, Scheveningen — Hoek van Holland, Zeeland. II: Ritthem, de Kaloot. III: Stortemelk, Marsdiep, Razende Bol, Westerschelde. Plist.

Familie CERITHIOPSIDAE

62. *Cerithiopsis tubercularis* (Montagu, 1803)

Plaat 6

H 6½, B 2. Met kort siphonaalkanaal; kleiner dan no. 61; omgangen platter; 3 spiraalrichels per omgang; nooit oude verdikte mondranden. Gesleten exemplaren zeer moeilijk van nos. 63 en 64 te onderscheiden. I: Vlieland, Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, Plist.

†63. *Cerithiopsis subulata* (S. V. Wood, 1848)

Plaat 6

Als no. 62, maar slanker, welhaast cilindrisch. Waarschijnlijk een uitgestorven soort, waartoe enkele fragmenten gebracht kunnen worden. I: Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. Scald, Poed.

64. *Cerithiopsis nana* (S. V. Wood, 1848)

Plaat 6

C. minima (Brusina, 1865).

H 3, B 1. Als no. 62, maar korter en versmald naar basis I: Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. II: ? Ritthem. III: ? Westerschelde. Scald, Plist.

65. *Seila trilineata* (Philippi, 1836)

Plaat 6

S. turrissima Sacco, 1895.

Vergrotingen Plaat 5: 47: × 2; 48 (links): × 2; 48 (rechts): sterker vergr.; 49 (rechts): × 2; 49 (links): sterker vergr.; 50: × 2; 51a: × 1½; 51b: × 1; 51c: × 1; 51d: × 1½; 51e: × 1½; 52a: × 2½; 52b: × 2½.

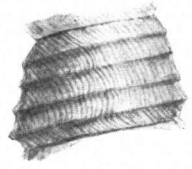
47

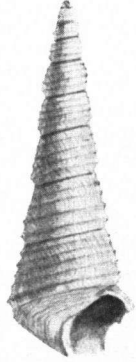
48

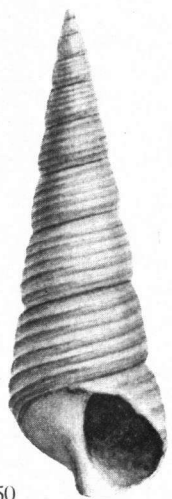
48

49

49

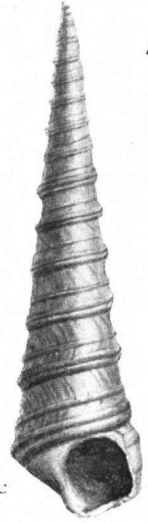
50

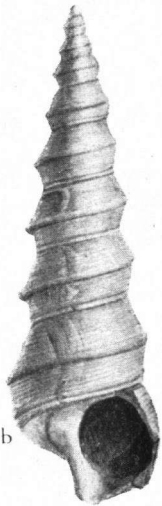
51a

51a

51c

51b

51d

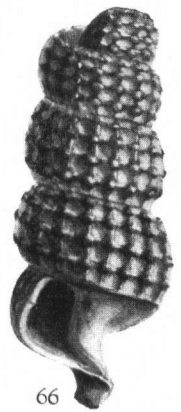
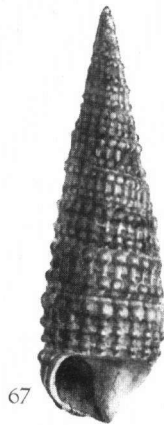
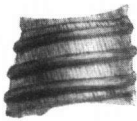
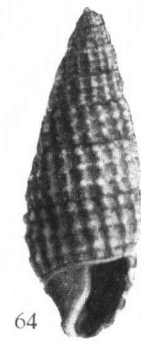
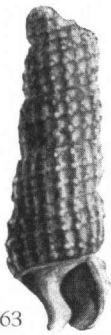
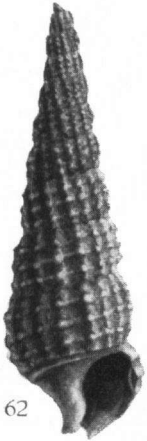
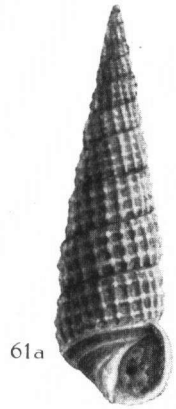
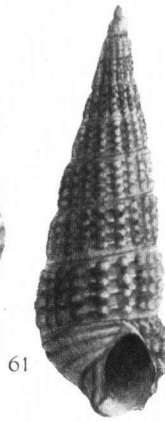
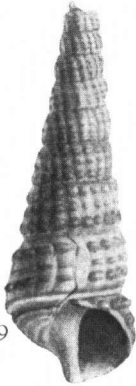
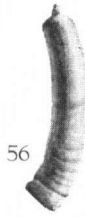
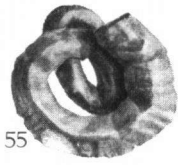
51e

52a

52b

L 12, B 2½. Windingen nagenoeg vlak, met 3 sterke spiraalrichels gekruist door zeer fijne radiale sculptuur. I: Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, Poed.

†66. *Laiocochlis woodi* Van Regteren Altena, 1954

Plaat 6

Cerithium granosum S. V. Wood, 1848 (non Borson); ? *C. sinistratum* Nyst, 1878 (non 1835); *Laeocochlis granosa* (S. V. Wood).

L 20, B 5. Linksgewonden; omgangen bol, met 3-4 spiraalrichels gesneden door radiale ribben. I: Walcheren. Scald, Poed.

Familie TRIPHORIDAE

67. *Triphora perversa* (Linnaeus, 1758)

Plaat 6

Triforis perversa (L.).

L 7, B 2. Linksgewonden; omgangen vlak, oudere met 2, jongere met 3 spiraalrichels doorsneden door radiale ribben; knobbeltjes op de snijpunten. De hier gevonden exemplaren blijven steeds klein: var. *adversa* (Montagu, 1803). I: Schouwen, Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, Plist.

Familie EPITONIIDAE (Scalidae)

†68. *Opalia (Pliciscala) obtusicostata* (S. V. Wood, 1848)

Plaat 7

Scala obtusicostata (S. V. Wood).

H 7, B 2½. Radiale ribben, die op de laatste omgang tot een basale spiraalrichel lopen; daartussen zeer fijne spiraalsculptuur (loupe). II: Ritthem. Scald.

†69. *Cirsotrema funiculus* (S. V. Wood, 1872)

Plaat 7

Scala funiculus (S.V. Wood).

L'32, B 11. Slank; omgangen zeer bol; spiraalrichels gescheiden door brede groeven (middelste groeve breder dan spiraalrichels) en gesneden door radiale ribben, 16-17 op laatste omgang, die fijner zijn dan bij no. 70; af en toe een verdikte radiale rib (varix). I: Walcheren. II: de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, Poed.

†70. *Cirsotrema fimbriosum* (S. V. Wood, 1848)

Plaat 7

Scala fimbriosa (S. V. Wood).

L 30, B 11. Slank; omgangen zeer bol; spiraalrichels gescheiden door smalle groeven (middelste groeve smaller dan spiraalrichels) en gesneden door radiale ribben, meestal 12-13 op laatste omgang, die grover zijn dan bij no. 69; hier en daar een verdikte radiale rib (varix). Bij var. *exfimbriosa* Sacco, 1891 (70a) groeven tussen spiraalrichels breed, als bij no. 69. III: Westerschelde. Plioc, Poed.

Vergrotingen Plaat 6: 54: × 1; 55: × 1; 56: × 8; 57: × 15; 58: × 8; 59: × 2; 60: × 4; 61: × 4; 61a: × 5; 62: × 9; 63: × 9; 64: × 15; 65 (links): × 2; 66: × 6; 67: × 7.

†71. *Amaea (Clatbroscala) woodi* (Deshayes, 1864)

Plaat 7

Scala woodi (Desh.).

H 14, B 5. Slank; omgangen minder bol dan bij nos. 69, 70; met fijnere sculptuur van spiraalrichels gesneden door radiale ribben; weinig of geen verdikte radiale ribben (varices). III: Westerschelde. Scald.

†72. *Epitonium (Epitonium) proximum* (De Boury, 1890)

Plaat 7

Scala proxima (De Boury); ? *Scala harmeri* (De Boury MS) Harmer, 1920.

H 26, B 9½. Slanker dan no. 73; met 6—9 zware radiale ribben per omgang. III: Westerschelde. Poed.

73. *Epitonium (Epitonium) clatbrus* (Linnaeus, 1758)

Plaat 7

Scala clatbrus (L.); *Clatbrus clatbrus* (L.).

Zie: Van Benthem Jutting, 1933, Fauna van Nederland, afl. 7, p. 123.

Langs onze gehele kust kunnen jongpliocene exemplaren van deze soort aanspoelen.

†74. *Epitonium (Epitonium) frondiculum* (S. V. Wood, 1848)

Plaat 7

Scala frondicula (S. V. Wood).

H 24, B 10¹). Omgangen met dunne, brede, van boven puntige, radiale ribben, 12—16, meestal 13 op de laatste omgang. Punten op ribben vaak vrijwel afgesleten! I: Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc. Poed.

†75a. *Epitonium (Epitonium) clatbratulum minutum* (J. de C. Sowerby, 1823)

Plaat 7

Scala minuta (J. de C. Sow.).

H 15, B 5. Klein en slank; met ± 20 dunne radiale ribben; omgangen iets minder bol dan bij no. 75b. I: Schouwen, Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, O-Plist.

75b. *Epitonium (Epitonium) clatbratulum clatbratulum* (Kannmacher, 1798)

Plaat 7

Scala clatbratulus (Kannm.); *Clatbrus clatbratulus* (Kannm.).

H 11½, B 4. Omgangen boller en lager dan bij no. 75a; tot 24 ribben per omgang. Deze ondersoort spoelt langs onze gehele kust aan, waarschijnlijk is een deel van de exemplaren fossiel. J-Plist.

76. *Epitonium (Boreoscala) greenlandicum* (Perry, 1811)

Plaat 7

¹) Tijdens het ter perse gaan van dit artikel bereikte ons nog een fragment bestaande uit de laatste ¾ omgangen met B 15 en 17 ribben op de laatste omgang. Dit exemplaar moet 40-45 lang zijn geweest.

Scalaria groenlandica Gould, 1841; *Scala similis* (J. Sowerby, 1812).

H 39, B 13. Met 6 tot 10 radiale ribben per omgang, die zeer variabel zijn van dikte; ruimten tussen deze ribben met fijne spiraal-groeven; laatste omgang met een basale spiraalrichel. I: Noord-Beveland, Walcheren. II: de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, O-Plist.

Familie ACLIDIDAE

77. *Aclis minor* (Brown, 1827)

Plaat 8

Aclis supranisida (S. V. Wood, 1842).

L 4, B 1½. Zeer klein, met vele, bolle omgangen; spiraalsculptuur min of meer ontwikkeld, in ieder geval nog zichtbaar op laatste omgang. I: Schiermonnikoog. ? J-Plist, ? Recent.

78. *Aclis walleri* Jeffreys, 1867

Plaat 8

L 4, B 1½. Als no. 77, maar omgangen geheel glad. I: Zeeuwsch-Vlaanderen. ? J-Plist, ? Recent.

Familie EULIMIDAE (Melanellidae)

79. *Eulima glabra* (Da Costa, 1778)

Plaat 8

E. subulata (Donovan, 1804); *Strombiformis subulata* (Don.).

H 13, B 2½. Slank; zeer glad, met onduidelijke suturen. I: Terschelling, Vlieland, Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, Poed, ? O-Plist.

80. *Balcis alba* (Da Costa, 1778)

Plaat 8

? *Turbo polita* Linnaeus, 1758; *Eulima polita* auct.

H 15, B 4½. Glanzend; naar verhouding breder dan no. 79; winding soms iets gebogen; oude mondranden als groeven zichtbaar. I: Walcheren. II: Ritthem. III: Westerschelde. Scald, O-Plist.

Familie CAPULIDAE

†81. *Capulus unguis* (J. Sowerby, 1816).

Plaat 8

C. obliquus S. V. Wood, 1848; *C. fallax* S. V. Wood, 1848.

H 10, mond 31 × 25; H 12, mond 29 × 20; H 16, mond 44 × 31. Zeer variabel van vorm; dunschaliger dan no. 82; top dicht bij mondrand; sculptuur niet of weinig ontwikkeld. Wij beschouwen enkele als aparte soorten beschreven vormen als individuele door de levensomstandigheden van het dier veroorzaakte afwijkingen, bijv. forma *obliqua* S. V. Wood (81a). I: Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, Poed.

82. *Capulus ungaricus* (Linnaeus, 1758)

Plaat 8

C. recurvatus S. V. Wood, 1872.

H 28, mond 59×48 ; H $26\frac{1}{2}$, mond $53 \times 47\frac{1}{2}$. Variabel van vorm; top bij volwassen exemplaren ver van de mondrand af, bij jonge exemplaren overhangend; duidelijke spiraalsculptuur (d.w.z. loodrecht op mondrand). I: Noord-Beveland, Walcheren, Zeeuwsch-Vlaanderen. II: Nieuwland (Sloe), de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

Familie CALYPTRAEIDAE

83. *Calyptrea chinensis* (Linnaeus, 1758)

Plaat 8

Calyptrea chinensis (L.).

H $11\frac{1}{2}$, mond $34\frac{1}{2} \times 33$. Verhouding hoogte : breedte zeer variabel. Soms met bijna concentrische rijen schubjes: forma *muricata* (Brocchi, 1814), of stekeltjes: forma *spinosa* S. V. Wood, 1848 (83a). I: Schouwen, Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Plioc, O-Plist.

Familie APORRHAIIDAE

†84. *Aporrhais scaldensis* Van Regteren Altena, 1954

Plaat 8

Chenopus pospelicani var. *anglica* Nyst, 1878; *Aporrhais serresianus macandreae* Harmer, 1918 (non Jeffreys).

H 18—26. Kleiner en teerder dan no. 85; omgangen met rij dicht opeen staande, langgerekte knobbeltjes, die op tweede helft van laatste omgang geheel of ten dele kunnen ontbreken; aan buitenlip is (van boven af gerekend) tweede vinger lang en vierde vinger meestal duidelijk te onderscheiden. I: Noord-Beveland, Walcheren. II: Ritthem, de Kaloot. III: Westerschelde. Scald, Poed.

85. *Aporrhais pospelicani quadrifidus* Da Costa, 1778

Plaat 8

Zie: Van Benthem Jutting, 1933, Fauna van Nederland, afl. 7, p. 107.

Exemplaren van deze vorm kunnen langs onze gehele kust uit jongpliocene lagen afkomstig zijn, in Zeeland ook uit oudere, plio-oudpliocene afzettingen.

Familie NATICIDAE

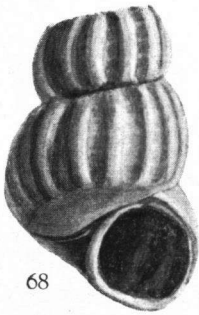
86. *Acrybia (Amauropsis) islandica* (Gmelin, 1790)

Plaat 8

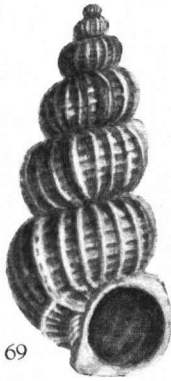
Natica helicoides Johnston, 1836.

L 18, B 13, L 18, B $12\frac{1}{2}$. Winding hoog; sutuur in kanaal; navel spleetvormig. I: Noord-Beveland. O-Plist.

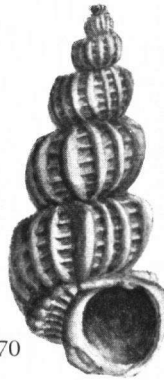
Vergrotingen Plaat 7: 68: $\times 10$; 69: $\times 2$; 70: $\times 2\frac{1}{4}$; 70a: $\times 2\frac{1}{2}$; 71: $\times 2\frac{1}{2}$; 72: $\times 1\frac{1}{2}$; 73: $\times 1\frac{1}{2}$; 74: $\times 2$; 75a: $\times 5$; 75b (links): $\times 12$; 75b (rechts): $\times 4$; 76 (links boven $\times 1$; 76 (links onder): $\times 1\frac{1}{2}$; 76 (rechts): $\times 1\frac{1}{2}$.

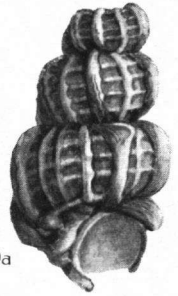
68

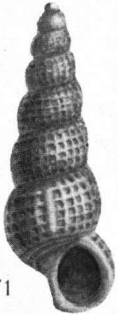
69

70

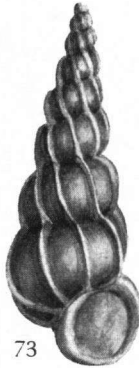
70a

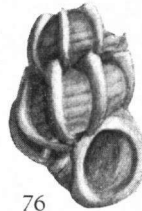
71

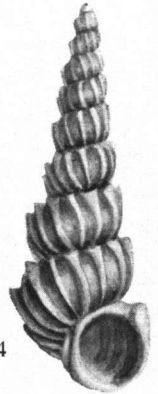
72

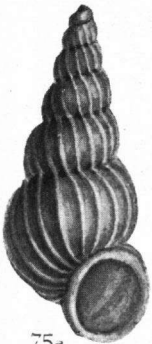
73

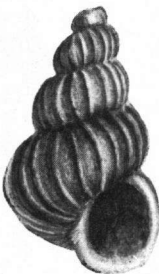
76

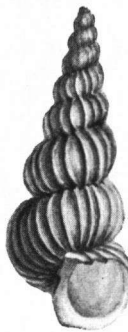
74

75a

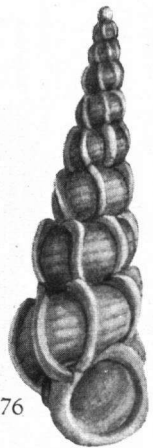
75b

75b

76

76

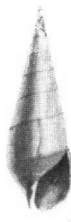
77

78

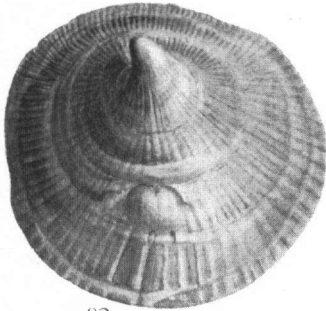
79

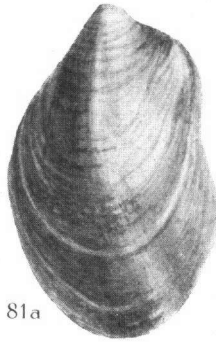
80

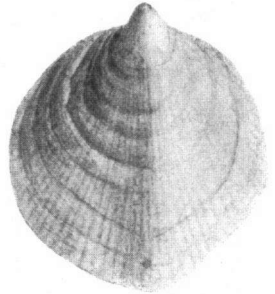
81

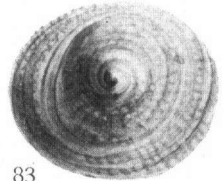
82

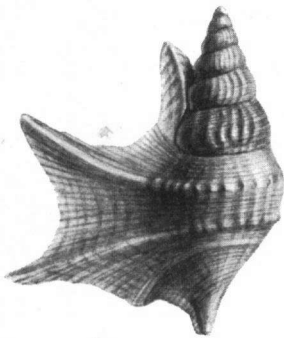
81a

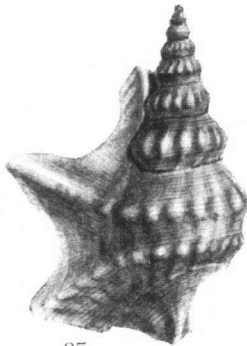
83

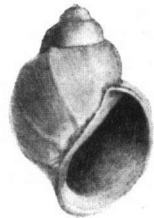
83a

84

85

86

